

Rapport fra tilsyn med Langnes avløpsrenseanlegg i Tromsø kommune

Ansvarlige virksomhet

Navn: Tromsø kommune, Vann og Avløp	Organisasjonsnr: 940101808
Adresse: Boks 2513, 9272 Tromsø	Bransjenr. (NACE-kode): 84.110

Kontrollert anlegg

Navn: Langnes avløpsrenseanlegg	Sist kontrollert: 04.11.2010
Anleggsnr: 1902.0159.01	Tillatelse sist oppdatert: 22.09.2004
Dato for tilsynet: 22. og 24.04.2015	Rapportnummer: 2015.005
Fylkesmannens arkivkode.: 2015/892	Risikoklasse: 4 (ikke risikoplassert)
Tilstede fra Tromsø kommune: Jan Stenersen – driftssjef avløp Ingrid-Ann Berg - planlegger	Tilstede fra Fylkesmannen: Bjørn Arne Karlsen May-Helen Holm

Resultater fra tilsynet

Denne rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble funnet innen 10 kontrollerte hovedtema, samt etter inspeksjon av Langnes renseanlegg.

Fylkesmannen avdekket fem avvik under inspeksjonen.

- Drift og vedlikehold av ledningsnett er mangelfullt
- Langnes avløpsrenseanlegg overholdt ikke rensekravene for utslipp til vann i 2014
- Manglende driftsstabilitet i Langnes renseanlegg i 2014 er ikke tilfredsstillende behandlet
- Miljøriskovurderingen av Langnes avløpsrenseanlegg er ikke tilfredsstillende
- Virksomhetens avviksbehandlingssystem for ytre miljø på avløpsområdet er ikke tilfredsstillende

Fylkesmannen ser spesielt alvorlig på at det fortsatt ikke er etablert ett fungerende avviksbehandlingssystem for ytre miljø ved avløpsanleggene. Dette forhold ble gitt som avvik både ved Fylkesmannens kontroll i juni 2008 og november 2010.

Bakgrunnen for tilsynet:

Tilsynet er en del av en landsomfattende aksjon som blir gjennomført i samarbeid med Miljødirektoratet og som omfatter tilsyn med avløpsanlegg i større tettsteder ("kapittel 14 anlegg"). Aksjonen er en videreføring av fjorårets avløpsaksjon, idet alle kommuner som ikke fikk besøk i fjor blir besøkt i år. Rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under gjennomgang av 10 hovedtema for de fire kapittel 14 anleggene i Tromsø rensedistrikt, samt befaring på de ulike renseanlegg. Rapporten gir således ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Følgende tema ble kontrollert:

1. Mål for avløpsanlegg
2. Handlingsplaner
3. Klimatilpasning
4. Overløp av urensset avløpsvann
5. Ledningsnett
6. Akkreditert prøvetaking
7. Etterlevelse av rensekrav i 2014
8. Driftsstabilitet i 2014
9. Miljørisikovurdering
10. Avviksbehandlingssystem

Avvik er nummerert etter hovedtema.

Oppfølging etter kontrollen

Virksomheten plikter snarest å rette opp de avvikene som er beskrevet i denne rapporten. Vi ber Tromsø kommune om en skriftlig redegjørelse innen **17.08.2015** på hvordan avvikene skal rettes. Tilbakemeldingen må inneholde opplysninger om hvilke tiltak som blir iverksatt for å rette opp avvikene og en tidsplan for når tiltakene faktisk vil være gjennomført. Fylkesmannen vil kunne følge opp om avvikene er lukket med nytt tilsyn innen ett år.

Definisjoner**Avvik:**

Overtredelse av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen, for eksempel overtredelse av krav i forurensningsloven, produktkontrolloven og forskrifter hjemlet i disse lovene eller krav og vilkår fastsatt i utslippstillatelser.

Anmerkning:

Forhold som miljøvernmyndighetene mener det er nødvendig å påpeke for å ivareta helse og miljø og som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Kapittel 14 anlegg:

Avløpsutslipp fra tettbebyggelser større enn 2 000 personekvivalenter (pe) med utslipp til ferskvann/elv eller fra tettbebyggelser større enn 10 000 pe med utslipp til sjø, som reguleres av regelverk gitt i forurensningsforskriften kapittel 14 ("*Krav til utslipp av kommunalt avløpsvann fra større tettbebyggelse*").

Avvik

Følgende avvik ble avdekket under tilsynet:

For tema 1 «Mål for avløpsanlegg» ble det ikke avdekket avvik ved tilsynet

For tema 2 «Handlingsplaner» ble det ikke avdekket avvik ved tilsynet

For tema 3 «Klimatilpasning» ble det ikke avdekket avvik ved tilsynet

For tema 4 «Overløp» ble det ikke avdekket avvik ved tilsynet

Avvik 1

Drift og vedlikehold av ledningsnett er mangelfullt

Avvik fra:

Forurensningsforskriftens § 14-5, Avløpsnett

Avviket bygger på følgende observasjoner:

- Virksomheten har ikke fastsatt funksjonskrav til ledningsnett
- Rutiner for drift og vedlikehold av ledningsnett kunne ikke legges frem

Kommentar

Eksempler på funksjonskrav kan være krav til redusert fremmedvann eller redusert driftstid for pumper/ redusert pumpet volum for pumpestasjoner og renseanlegg. Fastsetting av funksjonskrav/mål vil gjøre det lettere å kunne måle/tallfeste en effekt av pågående saneringer av ledningsnett.

Det ble i møtet sagt at det ikke finnes en instruks for drift og vedlikehold av ledningsnett. Mannskapet har derimot en stående arbeidsordre om at det som kan repareres/rettes opp straks gjøres med en gang, og videre at større ting rapporteres videre uten opphold. Eksempelvis finnes ingen plan for leting etter feilkoblinger, men når slike avdekkes skal de rettes opp.

For tema 6 «Akkreditert prøvetaking» ble det ikke avdekket avvik ved tilsynet

Avvik 2

Langnes avløpsrenseanlegg overholdt ikke rensekravene for utslipp til vann i 2014

Avvik fra:

Utslippskrav i tillatelsen av 22.09.2004

Forurensningsforskriftens §§ 14-2, 14-11, 14-12 og 14-13

Internkontrollforskriften § 5 punkt 7. (forebygge overtredelse)

Avviket bygger på følgende observasjoner:

- Det ble på tilsynet lagt frem tall som viser at Langnes avløpsrenseanlegg ikke klarte rensekravene for 7 av 16 vannprøver tatt ut fra og med 01.07.2014

Kommentar

Vi fikk på tilsynet opplyst at renseproblemene ved anlegget skyldes at man den 01.07.2014 fullførte overføringen av avløpsvann fra Slettaelva (3.300 pe) til Langnes avløpsrenseanlegg. Selv om anlegget har en dimensjonerende belastning på 19.100 personekvivalenter klarer det ikke å rense de 15.700 pe (KOSTRA 2014) som per i dag tilføres anlegget. Det er også meningen at avløpsvann fra Slettaelva, Storelva, Eidkjosen og Kaldfjorden på noe sikt skal overføres til Langnes RA. Sistnevnte krever en utbygging av anlegget til 30.000 pe. Vi fikk videre opplyst at det foreligger ferdige planer for utvidelsen, og at det er en byggetid på to år fra det gis klarsignal til å iverksette utbyggingen.

Avvik 3**Manglende driftsstabilitet i Langnes renseanlegg i 2014 er ikke tilfredstillende behandlet**

Avvik fra:

Forurensningsforskriftens § 14-10, Utforming og drift av renseanlegg

Avviket bygger på følgende observasjoner:

- Manglende driftsstabilitet/oppfyllelse av rensekrav i avløpsrenseanlegget er ikke omtalt i årsrapporten for 2014
- Det var ved tidspunkt for tilsynet ikke gjennomført korrigerende tiltak for å oppnå stabil drift/oppfylle rensekrav ved anlegget

Kommentar

Mangelfull rensing ved Langnes RA omtales ikke i virksomhetens årsmelding. Det ble derimot hevdet på tilsynet at Vann og Avløp har en tett dialog med «politisk ledelse» gjennom året. Fylkesmannen finner det likevel uheldig at alvorlige mangler ved viktig infrastruktur ikke omtales og forklares i et offentlig dokument, som virksomhetens årsmelding.

Et korrigerende tiltak, ifølge kommunen, ville vært å avskjære avløpsvannet fra Slettaelva. Da ville renseanlegget trolig klart rensekravene. Dette mener man imidlertid ville vært lite klokt i forhold til resipienten, da avløpsvannet ville gått urensset ut i Sandnessundet. Det er bedre, etter kommunens mening, at alt avløpsvann får en litt for dårlig rensing i anlegget enn at deler av avløpsvannet skal gå urensset ut i resipienten.

Avvik 4**Miljøriskovurderingen av Langnes avløpsrenseanlegg er ikke tilfredsstillende**

Avvik fra:

Internkontrollforskriften § 5 punkt 6. (vurdere risiko)

Avviket bygger på følgende observasjoner:

- Det er ikke utarbeidet en skriftlig miljøriskovurdering av selve renseanlegget

Kommentar

Alle pumpestasjoner i avløpsanlegget er miljøriskovurdert, får vi opplyst, også intern pumpestasjon i renseanlegget. Dokumentet er ikke datert, men arbeidet ble trolig utført i 2009/2010. Selve renseanlegget (unntatt PS) er derimot ikke miljøriskovurdert.

Avvik 5

Virksomhetens avviksbehandlingssystem for ytre miljø på avløpsområdet er ikke tilfredsstillende

Avvik fra:

Internkontrollforskriften § 5 punkt 7. (Avdekke og rette opp avvik)

Avviket bygger på følgende observasjoner:

- Det kunne ikke legges frem dokumentasjon på avviksbehandling for tema ytre miljø på avløpsområdet i løpet av 2014. I ettertid har vi fått tilsendt opplysninger gitt av IT/HMS-ansvarlig om at det ikke er registrert avvik for ytre miljø i 2013/2014.
- Kommunens deltakere på tilsynet vedgikk at selv om kommunen har et avviksbehandlingssystem, så er avviksbehandlingsrutiner på tema ytre miljø ikke godt nok implementert på avløpsområdet

Kommentar

Internkontrollforskriften krever at det skal være en skriftlig rutine for hvordan virksomheten skal registrere/avdekke, rette opp og søke å hindre gjentakelse av avvik som oppstår i forbindelse med drift av avløpsanleggene. I en slik rutine må man definere hva som er avvik, avgjøre hvordan avvik skal registreres og følges opp, avgjøre hvordan ulike typer avvik skal håndteres/varsles i organisasjonen og gjøre rutinene kjent blant arbeidstagerne. Tromsø kommune Vann og Avløp har ansvar for å transportere avløpsvann gjennom ledninger og pumpestasjoner til renseanlegg hvor avløpsvannet renses før det ledes til sjø samt sørge for at avløpsanleggene ikke medfører luktplager for omgivelsene. Avvik i forhold til Fylkesmannens myndighetsområde (ytre miljø) vil da være overtredelse av krav gitt forurensningsloven, forurensningsforskriften kapittel 14 og kommunens utslippstillatelser for avløp.

På kontrollen ble det redegjort fra kommunens side for hvordan hendelser på avløpsnett/pumpestasjoner og renseanlegg blir overvåket, registrert og ordnet opp i. Det ble ikke fremlagt en overordnet skriftlig rutine for avviksbehandling på avløpsområdet. Kommunen var likevel kjent med kravet i internkontrollforskriften og bevisst på sin manglende implementering av rutiner. Tilsvarende forhold ble også gitt som avvik ved Fylkesmannens kontroll i 2008 og 2010.

Anmerkninger

Anmerkning 1

Utslippsbidrag fra overløp blir ikke tallfestet, og kan derfor ikke tas med i beregning av renseeffekt.

Det ble opplyst at kommunens overløp på ledninger og pumpekummer aktiveres sjelden, kun ved kraftig nedbør og tett ledning. Det blir ikke, ut fra registrert overløpstid, gjort beregninger av volumet som har gått ut via overløpet. Man kan derfor ikke si noe om i hvilken grad avløpsvann i overløp spiller inn på renseeffekten til renseanlegget.

Anmerkning 2**Kommunens rutiner for ettersyn og vedlikehold av overløp er ikke skriftliggjort**

Av opplysninger gitt på tilsynet og driftsjournal for Fagereng pumpestasjon for 2014 ser vi at driftspersonell besøker pumpestasjonene ca. hver 3. uke, og skal da også sjekke overløpet. Det foreligger imidlertid ikke skriftlige rutiner på at overløp, etter at de har vært i drift, skal sjekkes for avløpssøppel, nedslamming, mekanisk skade mv., eller at resipienten skal kontrolleres.

Anmerkning 3**Kommunen har ikke begynt arbeidet med å forberede innføring av akkreditert prøvetaking av avløpsvann**

Tromsø kommune har, i Fylkesmannens vedtak av 25.11.2010, fått frist til utgangen av 2015 med å innføre akkreditert prøvetaking på avløpsområdet. Det ble på tilsynet opplyst at man ikke var kommet i gang med forberedelsene, og at man vurderer å søke om ytterligere utsatt frist. Vann & Avløp ønsker å bruke sine begrensede ressurser på andre områder enn akkreditert prøvetaking.

Andre forhold /kommentarer:

Tromsø kommune har i dag fem avløpsrenseanlegg innen Tromsø tettbebyggelse, hvorav fire omfattes av forurensningsforskriftens kapittel 14; Langnes, Strandveien, Breivika og Tomasjord avløpsrenseanlegg. Hamna RA er ikke omfattet av Fylkesmannens utslippstillatelse etter kapittel 14 i forurensningsloven. Avløpsvannet til avløpsrenseanleggene (unntatt Hamna) skal siden 31.12.2006 gjennomgå primærrensing, jf. tillatelse av 22.08.2004.

Alle fire avløpsrenseanlegg er plassert i bygningenes 2. etasje for å få tilstrekkelig selvfall på det rensede avløpsvannet. Dette medfører at alle anlegg må pumpe avløpsvannet fra en pumpesumpen og opp til renseanlegget. Da ingen anlegg er utstyrt med nødstrøm vil derfor avløpsvannet ved strømbrudd gå i overløp når sumpen er full. Avløpsvannet, med unntak av større partikler og flyteskum som tas ut i overløpene, går da urensset ut i resipienten (Tromsøysundet (3 stk.) og Sandnessundet).

Alle overløp er utstyrt med partikkelreducerende tiltak som virvel-, side- og tverroverløp. Tre pumpestasjoner har overløp til vassdrag, én har ikke overløp og resten har overløp til sjø. Pumpestasjoner med overløp til vassdrag er utstyrt med A-alarm (SMS-varsling) og nødstrøm. Alle overløp blir registrert i SD-anlegget med hvor lang tid det enkelte overløp har vært aktivt.

Langnes renseanlegg med sine 15.700 pe betjenes av 3 stk. Masko-Zoll siler (500 x 1000 x 1,0) og 2 stk. Hydrotech filter (1607). I tillegg tilsettes det en polymer til filterslammet før det fortykkede slammene kjøres gjennom en mindre fjerde Masko-Zoll for å ta ut ytterligere fast stoff. Anlegget er planlagt utbygget til 30.000 pe for å kunne ta imot avløpsvann fra Slettaelva, Storelva, Eidkjosen og Kaldfjorden. Planene er klare men har foreløpig ikke fått politisk aksept. En utbygging av Langnes avløpsrenseanlegg vil ta ca. to år, ifølge Vann og Avløp.

Det ble opplyst at det i 2014 ble produsert 997 tonn avløpsslam med 23 % TS ved anlegget. Slammene fraktes til Perpetuums anlegg på Stormoen i Balsfjord kommune.

Dokumentunderlag:

Fylkesmannens dokumentunderlag:

- forurensningsloven § 7
- forurensningsforskriften kapittel 11 og 14
- internkontrollforskriften
- utslippsstillatelse for kommunale avløp av 08.07.1997 gitt av Fylkesmannen i Troms
- fylkesmannens vedtak om unntak for sekundærrensekravet av 22.09.2004
- fylkesmannens vedtak om utsatt krav om akkreditert prøvetaking av 25.11.2010
- div. aksjonsdokumenter for avløpsaksjonen 2015

Kommunens oversendte og fremlagte dokumentasjon:

- organisasjonsplan Vann og Avløp
- hovedplan Vann og Avløp 2015-2030 (ikke politisk godkjent)
- hovedplan Vann og Avløp 2015-2030, Mål- og tiltaksmatrise
- ROS-analyse driftsoverløp og nødoverløp Tromsøya (ikke datert)
- renseresultater for 2014
- diverse internkontrolldokumentasjon